

Lespakket
Cliniclowns

Handleiding onderbouw
lespakket voor het primair onderwijs

Lesmateriaal

Een lespakket over het bijzondere werk van de CliniClowns. Kan dat wel? Kun je de intieme, mooie, komische contacten van CliniClowns met kinderen met een ziekte of handicap wel goed over het voetlicht krijgen? Eigenlijk niet. Je moet het beléven. En toch doen we een poging. Met behulp van een digitaal prentenboek voor de jongste kinderen: 'Feest met Pet en Pukkel' en met een filmpje voor de kinderen van midden- en bovenbouw: 'Clowns op bezoek'. En met de lessuggesties in de handleiding (met behulp van werkbladen). Want we vinden het belangrijk om kinderen al vroeg in aanraking te laten komen met wat de CliniClowns voor zieke kinderen kunnen betekenen.

Dat doen we door hen te laten kijken naar wat de CliniClowns doen. Hoe ze kinderen in moeilijke omstandigheden benaderen. Door hen 'de baas' te laten zijn en het spel - want dat is het - te laten bepalen. Om even de sleur te doorbreken en zo hun wereld op z'n kop te zetten. Zodat ze even kunnen vergeten dat ze ziek zijn. Dit kijken naar de CliniClowns draagt ook bij aan de vorming van de kinderen in de omgang met elkaar en in het bijzonder met kinderen met een ziekte of handicap.

Wij raden u aan om dit lespakket eerst te downloaden en kopiëren voordat u aan de slag gaat. Veel plezier bij het uitvoeren van de verschillende activiteiten!

Stichting CliniClowns Nederland

Het lespakket levert een bijdrage aan de kerndoelen:

Mens en samenleving:

34. De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

Kunstzinnige oriëntatie:

54. De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Het werk van de CliniClowns

Woord vooraf

In het lesmateriaal kijken we naar het werk van de CliniClowns. Het materiaal draagt ook bij aan de vorming van de kinderen in hun manier van omgaan met elkaar en in het bijzonder met kinderen met een ziekte of handicap. We bieden materiaal voor onder-, midden- en bovenbouw aan. Per bouw zijn er drie stappen.

Stap 1: Kijken naar de CliniClowns

De onderbouw start met het digitale prentenboek 'Feest met Pet en Pukkel' (zie elders in het menu, daar vindt u ook werkblad 1 met de tekst).

Aan de hand van dit verhaal worden de kinderen zich bewust van de meerwaarde van de aanwezigheid van de CliniClowns in een ziekenhuis. Het spel van de clowns laat het kind voor even vergeten dat het ziek is. Het kind kan weer lachen; voelt zich vrij en gesterkt.

Stap 2: Rode Neuzen

De kinderen krijgen oog voor de bijzondere kwaliteiten die de CliniClowns kenmerken. De clowns beschikken over de vaardigheid om contact te krijgen met het zieke kind en om hun wereld, voor even, groter te maken dan het ziekenhuisbed. Deze kwaliteiten horen bij een CliniClown, net zoals hun rode neus. Dit zijn de sleutelwoorden die bij het clowneske spel horen:

Aanhaken

Aanhaken, oppakken, aansluiting zoeken. Een voorwerp bij of van het kind oppakken of een woord van het kind gebruiken om zo contact te maken. Daarvoor moet je als clown heel goed luisteren en kijken.

Verrassen

Verrassen, aanvullen, nieuwsgierig maken. Iets op een heel andere, soms 'vreemde' manier gebruiken. Dat kan met voorwerpen, maar ook met woorden.

Soms door iets letterlijk te nemen, soms door iets een heel nieuwe betekenis te geven. Daarvoor moet je als clown heel goed kunnen fantaseren/improviseren.

Omkeren

Omkeren, omdraaien, veranderen. Kleine dingen worden ineens heel groot gemaakt en zwakke ineens heel erg sterk. Dat is vaak komisch. Het helpt ook om de gevoelens in een situatie om te keren: van bedrukt naar opgelucht. Van opgesloten naar vrij. Ook hiervoor moet je als clown heel goed kunnen fantaseren en improviseren. Tijdens het spel heeft de CliniClown altijd een rode neus op. Gaat die rode neus af, bijvoorbeeld als een verpleegkundige of ouder daarom vraagt? Dan houdt het spel op en is hij/zij geen clown meer. Overigens gebeurt dat nooit in het bijzijn van kinderen.

Stap 3: En nu wij!

De kinderen worden spelenderwijs gestimuleerd om in hun eigen benadering van zieken de leerervaringen toe te passen. De kinderen hoeven zelf géén CliniClown te worden om toch iets te leren van de CliniClowns. Deze oefening vormt een waardevolle bijdrage aan de verdere ontwikkeling van hun communicatieve en sociale vaardigheden.

Lesmateriaal voor de onderbouw (groep 1 t/m 3)

Stap 1: Kijken naar de clowns

Gebruik voor deze stap het digitale prentenboek 'Feest met Pet en Pukkel' (zie elders in het menu, daar vindt u ook werkblad 1 met de tekst).

De kinderen maken kennis met de - fictieve - CliniClowns Pet en Pukkel en met Tessy, een meisje dat in het ziekenhuis ligt. Het gaat daarbij niet alleen om het contact tussen de clowns en het kind. Door de ontspanning en afleiding komt ook een nieuw contact tot stand tussen het zieke kind en zijn omgeving. De creatieve manier waarop de clowns dat doen, komt uitgebreid aan bod in stap 2. Nu concentreren we ons op de verhaallijn en hoe kinderen de verschillende verhaalmomenten beleven.

a) Het digitale prentenboek 'Feest met Pet en Pukkel...'

Doelstelling:

De kinderen maken kennis met de CliniClowns in het prentenboek 'Feest met Pet en Pukkel...'

Laat de digitale beelden zien en lees ondertussen de bijpassende tekst voor. Deze staat ook op werkblad 1.

TIPS

- Geef de kinderen de tijd om naar elke nieuwe digitale prent te kijken.
- Laat ze spontaan reageren.
- Stel een vraag over een detail van de tekening. Bijvoorbeeld: wie kijkt het meest verdrietig op deze tekening?
- Stel een vraag over het verloop van het verhaal. Bijvoorbeeld: wat denk je dat Pet en Pukkel nu gaan doen?
- Lees daarna de tekst voor.

Stap 2: Rode neuzen

Doelstellingen:

De kinderen staan stil bij de emoties in het verhaal.

- Ze ontdekken wat de CliniClowns doen om de situatie van Tessy te veranderen.
- Ze oefenen in 'clowneske' contacten.

a) Gesprek

We bekijken het prentenboek nog een keer, maar nu aan de hand van de volgende vragen:

- Over wie gaat het boek? Wat gebeurt er met hen?
- Wat vind je het mooiste moment? Waarom?
- Welke tekening maakt je een beetje droevig? Waarom?
- Wat vind je de leukste tekening? Waarom?

Van welke woorden in het boek word je vrolijk? Heb je ook boze woorden gehoord? Of grappige? Welke?

b) Werkblad 3: Stripverhaal

Deel een kopie van werkblad 3 uit. Daarop zien we twee fragmenten uit het prentenboek.

- Welke tekening hoort bij het begin van het boek? Hoe voelt Tessy zich?
- Welke bij het slot? Hoe voelt Tessy zich daar?

Wat is er precies veranderd? Hoe is dat gekomen?

Laat de kinderen een tekening maken die goed tussen deze illustraties past.

Digitale mogelijkheden:

Laat de eerste en de laatste tekening op het digibord zien. Schets (of laat kinderen dit doen) wat er tussenin gebeurd kan zijn.

Twee kinderen mogen de tussentekening op het digibord maken.

c) Werkblad 4: Stripverhaal

Voor deze opdracht maken we gebruik van kopieën van werkblad 4.

- Welke van de vier tekeningen op werkblad 4 vinden de kinderen het beste passen tussen de twee van werkblad 3? Dit fragment knippen ze uit en plakken ze tussen de andere twee.
- Waarom hebben ze juist voor deze tekening gekozen? Wat doen Pet en Pukkel?
- Welke grap van de clowns vinden ze het leukst?

Digitale mogelijkheden:

Bekijk op het digibord de vier tekeningen. Er zijn veel emoties te zien. Schrijf in elke tekening welke dat zijn. Kies een kleur bij die emotie. Teken met die kleur een cirkel om het gezicht waar je die emotie ziet.

d) Drama: Speel een scène uit het boek

Laat de kinderen in kleine groepjes een scène uit het prentenboek naspelen. Bijvoorbeeld die waarbij Pet en Pukkel alle spullen, ook de zuster, op de gang zetten.

e) Versje: Pet en Pukkel zijn bang

Met behulp van het versje op werkblad 5 kunt u met de klas een nieuw boekje over Pet en Pukkel maken. Aan de linkerkant de tekst, aan de rechterkant de tekeningen van de kinderen.

f) Spel: Een puzzel maken

Vergroot de tekening op werkblad 6 (eventueel kleuren), plak die op dun karton en snijd dit in zes stukken. Doe dit een aantal keren zodat ieder kind een puzzelstukje heeft. De kinderen zoeken elkaar op en proberen met de zes verschillende stukken de tekening compleet te maken.

g) Drama: Gebarentaal

CliniClowns maken veel gebruik van lichaamstaal. Met gebaren zoeken ze contact met een kind. Laat een kind (met rode neus) door middel van gebaren een bepaalde activiteit uitbeelden. De anderen raden wat het is.

h) Doe-opdracht: Ik ben een levensgrote CliniClown

Eén kind gaat op zijn rug op een groot vel behangpapier liggen. Trek dit kind met een potlood om. De groep maakt met elkaar een levensgrote CliniClown.

Stap 3: En nu wij!

Doelstelling:

De kinderen ontdekken dat ook zij, net als de clowns, zieke kinderen een beetje kunnen opvrolijken.

a) Verhaal: Het sprookje dat toch nog goed afliep

Ziek zijn betekent: veel niet meer kunnen. Soms is het fijn om dit om te draaien: kijken wat je wél kunt, wat je wél bent! Het verhaal op werkblad 7 keert de zaken om. De dieren zijn heel gelukkig met elkaar. Tot die ongeluksdag. Dan verandert alles. Een aantal dieren raakt gehandicapt en hoort er niet meer bij. Maar ze laten het er niet bij zitten. Ze richten een orkest op en dan loopt alles toch nog goed af.

b) Gesprek: Ziek zijn

Kijk met de groep nog eens naar de eerste illustratie in het prentenboek.

- Wie heeft er ook wel eens in het ziekenhuis gelegen?
- Hoe voelde je je?
- Wat heeft je blij gemaakt?
- Als er iemand van de klas ziek is: hoe kunnen wij hem of haar opvrolijken?

c) Versjes: Een brief/Linda vergeet iets

Contact met de buitenwereld, via een brief of kaart, kan goed doen.

Een brief

*Je bent ziek. Je hebt pijn.
Je voelt je niet fijn.
Zere buik. Nare keel.
Je eet ook niet veel.*

*Je ligt in je bed.
Mama geeft je een kus.
En dan opeens ligt er
een brief in de bus.*

*Toe mama, lees voor!
Van wie zou die zijn?
Je voelt je gelukkig.
Is dat even fijn!*

Linda vergeet iets

*Linda lag in 't ziekenhuis.
Ze had een zere keel.
Maar nu is ze gelukkig thuis.
Ze praat weer heel erg veel.*

*Ze praat over het grote bed,
de kaarten aan de muur.
En over lieve zuster Jet.
Die kwam haast ieder uur.*

*Ze praat ook over dokter 'Lachí,
hij lachte door zijn baard.
En over Els, die naast haar lag.
Die stuurt ze straks een kaart!*

*Ze praat over het eten daar.
De gekke, witte po.
En ook de 'slangen' vond ze raar.
Maar leuk was: het cadeau!*

*Linda lag in 't ziekenhuis,
maar dat vergeet ze vlug.
Als zij weer speelt met alles thuis
kijkt ze niet meer terug.*

*Maar Linda had toch iets beloofd?
Jij weet het vast nog wel.
Zit dat misschien nog in jouw hoofd?
Vertel het dan maar snel.*

d) Doe-opdracht: Een Ansichtkaart

Met de afbeelding van werkblad 12 kunnen we een Ansichtkaart maken en versturen. Laat de kinderen deze halve tekening afmaken, waardoor hij nog grappiger wordt.

e) Doe-opdracht/versje: De vrolijke-dingen-doos

Maak een doos waarin dingen zitten die zieke kinderen, thuis of in het ziekenhuis, kunnen opbeuren. Bedenk samen met de groep wat er zoal in kan. Denk ook aan immateriële dingen, zoals een briefje waarop staat dat je een vrolijk lied krijgt, een zoen, een grappige tekening, enzovoort.

De vrolijke-dingen-doos

*Ik heb een doos met fijne dingen.
Wat zit erin? Wat zit erin?*

*Een lief, klein popje en een lapje,
dat lekker zacht is aan je kin.
Een snoepje en een mooie knikker,
een beertje met een bruine jas.
En zie ik tranen in je ogen?
Dan geef ik jou iets uit die tas.*

*Wat fijn! Wat fijn! Is dat voor mij?
Dat word ik weer een beetje blij!*

Stichting CliniClowns Nederland

Postbus 1565
3800 BN Amersfoort

0900 – 3030300 (0,10 eurocent p/m)

info@cliniclowns.nl

www.lespakketcliclowns.nl, www.cliclowns.nl, www.kids4cliclowns.nl

